

LA INTERCOMPRESIÓ D'INTERROGATIVES ABSOLUTES AMB TONEMES DESCENDENTS DEL CATALÀ, DE L'ESPANYOL DE LES CANÀRIES I DEL GALLEC¹

Eugenio MARTÍNEZ CELDRÁN / Ana M. FERNÁNDEZ PLANAS /
Josefa DORTA LUÍS / Elisa FERNÁNDEZ REI
Universitat de Barcelona / Universidad de La Laguna /
Universidade de Santiago de Compostela.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. AMPER

El projecte AMPER (*Atlas Multimèdia Prosòdique de l'Espace Roman*) va néixer a les acaballes del segle xx al *Centre de Dialectologie de la Université Stendhal-Grenoble III* a través de l'impuls dels professors Michel Contini i Antonio Romano, que actualment en són els coordinadors generals. A dia d'avui aquest projecte internacional s'està desenvolupant en diversos llocs d'Europa i també d'Amèrica Llatina a través de diferents grups de treball distribuïts per la geografia romànica. Cadascun d'aquests grups està dirigit per especialistes reconeguts en el domini lingüístic respectiu.

Bàsicament, el projecte AMPER (Contini, 1992; Romano, 2001; Contini et al., 2002; Romano et al., 2005; Contini et al., en premsa; Fernández Planas, 2005; Fernández Planas / Martínez Celdrán, en premsa; Martínez Celdrán / Fernández Planas, 2005; Moutinho et al.) pretén aportar una sèrie de recursos didàctics i de recerca sobre els aspectes prosòdics de les diverses varietats actuals de les llengües romàniques en els diversos territoris en què són parlades. S'estudien els paràmetres de durada, intensitat i entonació d'emissions obtingudes en diferents tipus de corpora a partir dels quals s'obtenen patrons geoprosòdics que quedaran reflectits en un atlas multimèdia a l'abast de qualsevol persona interessada en el tema. D'aquesta manera, l'atlas esdevindrà una eina fonamental per conèixer visualment i auditivament els trets i patrons prosòdics més característics de diferents varietats romàniques. Aquest doble vessant visual i auditiu és la principal novetat i centra l'interès fonamental del projecte en curs perquè és la millor manera de poder comprovar els patrons que s'exposen.

1. Aquest treball ha comptat amb un ajut de la SGPI del MCYT, ref. BFF2003-08487.

1.2. CINC CÈNTIMS SOBRE L'ESTUDI DE LA PROSÒDIA

L'estudi dels elements suprasegmentals no ha estat tan aprofundit, generalment, com el dels segmentals en les llengües romàniques, com en d'altres llengües. Els estudis que hi ha se centren fonamentalment en l'anàlisi de l'F0, l'aspecte més rellevant en el camp de la prosòdia, i descuiden força els paràmetres de durada i d'intensitat. A més a més, l'interès per les varietats geoprosòdiques de cadascuna de les llengües romàniques també ha estat oblidat en la majoria de treballs que focalitzen la seva atenció en la descripció d'alguna varietat concreta. Vegeu, per exemple, per al català: Badia i Margarit (1994), Virgili i Blanquet (1971), Recasens (1977), Bonet (1986, 1986), Prieto (1995, 1998, 2002a, 2002b), Salcioli (1988a, 1988b), Estebas (2000), Payà (2001), Payrató (2002), Mascaró (1986) i Pradilla / Prieto (2002); per al castellà: Dorta (1996, 2000), Dorta / Hernández (2001), Dorta / Hernández / Torres (2003), Dorta / Torres (2001), García Riverón (1996), Garrido (1991, 1996), Navarro Tomás (1948), Prieto (2003); Quilis (1981, 1985, 1989), Torres (2000), Toledo (1988), Sosa (1999); per al gallec: Carril (1973), Fernández Rei (1995, 1997), Sobrino Pérez (1997, 1999).

1.3. MOTIVACIÓ DEL TREBALL

El treball que es presenta s'insereix en aquest corrent de treballs fonètico-dialectològics que constitueix el projecte AMPER general i busca avaluar la percepció de parlants nadius de diferents llengües sobre l'entonació d'alguns tipus d'interrogatius amb trets similars en tres varietats lingüístiques corresponents a tres llengües diferents de l'Estat espanyol: el català de Barcelona, l'espanyol de Tenerife i el gallec de Santiago de Compostel·la. Abans, però, es caracteritzaran breument les corbes acústiques d'F0 de les modalitats interrogatives totals o absolutes treballades que tenen en comú un final descendent.

1.4. ELS PUNTS TRIATS PER A L'ESTUDI CONTRASTIU

Els punts triats per als passis dels tests de percepció han estat Barcelona, La Laguna a Tenerife i Santiago de Compostel·la perquè les emissions constitutives d'ítems dels tests corresponien a emissions d'aquests punts geogràfics, respectivament en català, espanyol i gallec.

L'aplicació del projecte general AMPER a Catalunya, les Illes, la Comunitat Valenciana, la Catalunya Nord i l'Alguer es coneix com a AMPERCAT i pretén descobrir els patrons prosòdics declaratius i interrogatius de les varietats geolingüístiques més comunes del català i del castellà en aquestes zones. S'està desenvolupant al Laboratori de Fonètica de la Universitat de Barcelona i ja ha començat a donar fruits concrets: Fernández Planas et al. (2004), Carrera Sabaté et al. (2004), Martínez Celdrán et al. (2005a), Martínez Celdrán et al. (2005b), Fernández Planas et al. (2004), van Oosterzee et al. (en premsa), Fernández Planas et al. (en premsa).

Per a l'espanyol de Canàries el grup que desenvolupa l'estudi es coneix com a AMPER-CAN i cerca, des del Laboratori de Fonètica de la Universidad de La Laguna, establir els patrons prosòdics de les oracions enunciatives i interrogatives de les varietats geolingüístiques de l'espanyol de les Illes Canàries. Alguns dels seus treballs que s'emmarquen en aquest projecte són: Dorta / Hernández (2004), Dorta / Hernández (2005), Dorta / Hernández (2005a), Dorta / Hernández (2005b), Dorta (en premsa), Hernández (en premsa).

Els patrons declaratius i interrogatius del gallec i les seves varietats geoprosòdiques els estudia el grup AMPERGAL amb seu a la Universidade de Santiago de Compostel·la. Els seus

treballs més rellevants en aquesta línia han estat fins ara els següents: Fernández Rei et al. (2005), Fernández Rei et al. (2005).

2. DESCRIPCIÓ ACÚSTICA

2.1. CARACTERÍSTIQUES DEL CORPUS I DELS INFORMANTS TRIATS

Les frases triades per a aquest estudi s'inclouen entre les que el projecte AMPER denomina de corpus fix. Es tracta de frases controlades quant al nombre d'accents tonals que presenten (tres cadascuna), al tipus accentual de mots en les posicions de subjecte i d'objecte (aguts, plans i esdrúixols en totes les combinacions possibles) i al tipus accentual del verb (sempre pla). La modalitat triada és la interrogativa en un tipus de frases que presenten tonema descendent, circumflex o no, com veurem en la descripció acústica de la melodia que segueix a aquest apartat. Les frases han estat obtingudes a partir d'una mitjana entre tres repeticions naturals d'una informant nadiua de mitjana edat considerada representativa de cada zona triada (Barcelona per al català, Tenerife per a l'espanyol de Canàries, i Santiago de Compostel·la per al gallec). Les frases van ser analitzades en l'entorn Matlab (vegeu-les a l'annex final).

2.2. DESCRIPCIÓ ACÚSTICA DEL TO FONAMENTAL DEL CATALÀ

A la zona prenuclear de l'entonació interrogativa de Barcelona es veu que, a partir de la conjunció *que*, es produeix un ascens en el to d'uns 4 semitons generalment i es manté fins al començament del segon accent tonal, des d'on cau uns 8 semitons. Sembla que el desplaçament del subjecte al final de la frase fa que aquest resulti una mena d'element parentètic ja que, si el subjecte no s'expressa, el descens del to es produeix al mateix lloc que en gallec (vegeu la fig. 2, dreta). Per tant, en aquest tipus d'oracions hi ha dos nivells molt diferenciats en el to:

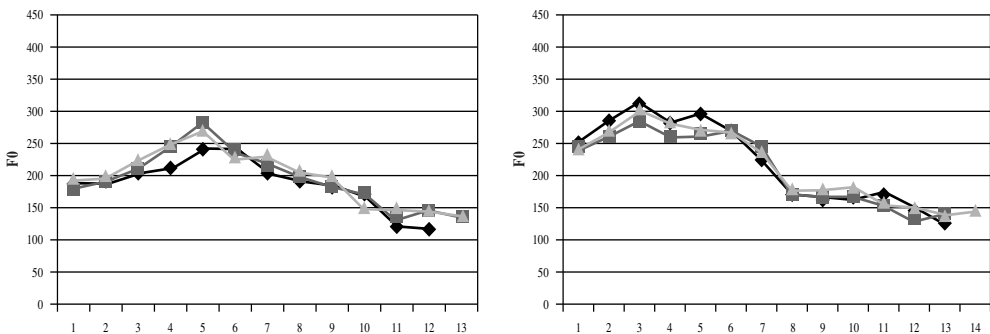

FIGURA 1. Gràfics d'enunciatives (esquerra) i interrogatives encapçalades per la conjunció *que* (dreta) del català. Els rombes indiquen el perfil de la corba per als mots aguts, els quadrats per als plans i els triangles per als esdrúixols. Els números de l'eix de les abscisses indiquen el valor inicial de la primera vocal de la frase, tots els valors centrals de les vocals que la componen i el valor final de l'última vocal. Adaptats de Martínez Celdrán i altres (2005).

a la zona prenuclear el to és alt i a partir de l'accent nuclear el to és baix i segueix davallant si el subjecte està expressat. Aquest començament i manteniment del to alt en la zona prenuclear estableix una diferència fonamental amb el tipus enunciatiu (vegeu la figura 2, esquerra), que presenta un ascens no gaire elevat en el primer accent tonal i després va davallant progressivament fins al final, per la qual cosa es pot concloure que la veritable diferència entre aquestes dues modalitats es presenta, fonamentalment, a la zona prenuclear de la frase (Martínez Celdrán et al., 2005).

2.3. DESCRIPCIÓ ACÚSTICA DEL TO FONAMENTAL DE L'ESPANYOL DE TENERIFE A LES CANÀRIES

La interrogativa absoluta de l'espanyol de Tenerife no posseeix grans diferències amb l'enunciatiu en la zona prenuclear (vegeu la figura 3). És en el tonema on es donen les diferències més grans ja que mentre a la declarativa la corba segueix descendint progressivament a partir del segon accent tonal, en la interrogativa la tònica final experimenta una gran elevació (uns 7 semitons) fins que cau al final de la posttònica uns 11 semitons (Dorta / Hernández, 2005), a excepció de les frases que acaben en mot agut en què la caiguda és relativament petita.

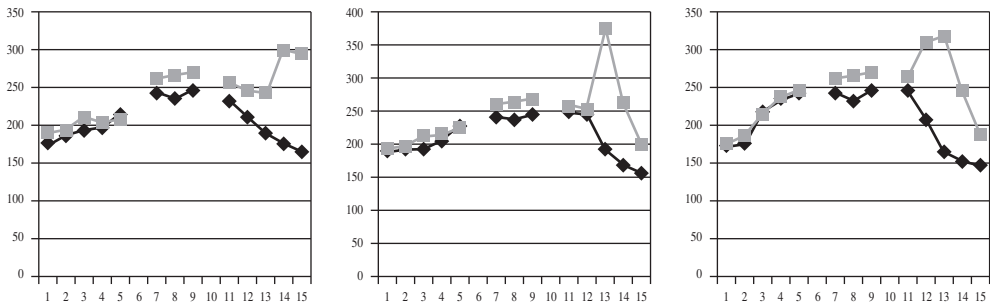

FIGURA 2. Gràfics d'enunciatives (rombes) i interrogatives (quadrats) de l'espanyol de Tenerife a Canàries. El gràfic de l'esquerra mostra el perfil de la corba per als mots aguts; el gràfic central, per als plans; i el de la dreta, per als esdrúixols. Els números de l'eix de les abscisses indiquen el valor inicial de la primera vocal de la frase, tots els valors centrals de les vocals que la componen i el valor final de l'última vocal. Adaptats de Dorta i Hernández (2004).

2.4. DESCRIPCIÓ ACÚSTICA DEL TO FONAMENTAL EN GALLEC

L'F0 comença a la frase interrogativa en un to una mica per sota de la línia mitjana de la parlant i puja al primer accent tonal tot i que el pic se sol situar a la seva síl·laba posttònica. A partir d'aquest punt el to es manté alt i sostingut fins a la darrera síl·laba tònica de la frase, en la qual es produeix un descens brusc fins a la base tonal de la parlant i continua descendint fins al final (Fernández Rei et al., en premsa).

Respecte de l'enunciatiu, la interrogativa es produeix en un registre més alt. Si ens fixem en la figura 1, veiem que la línia inferior imaginària del cos de les enunciatives se situa al voltant de 250 Hz, mentre que la de la interrogativa corre paral·lela als 375 Hz, aproximadament.

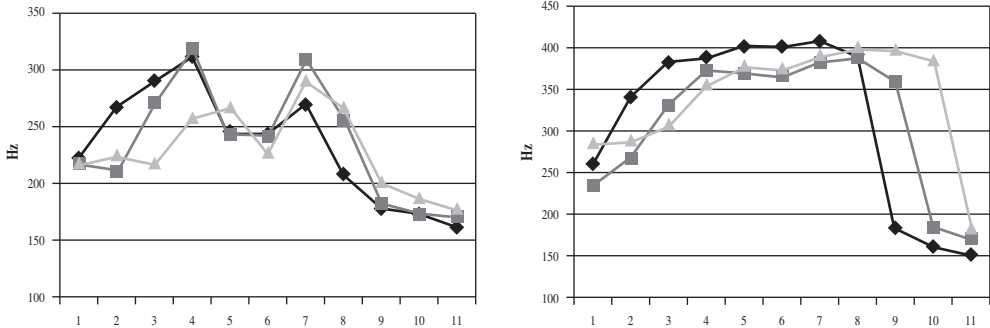

FIGURA 3. Gràfics d'enunciatives (esquerra) i interrogatives (dreta) del gallec. Els rombes indiquen el perfil de la corba per als mots aguts; els quadrats, per als plans; i els triangles, per als esdrúixols. Els números de l'eix de les abscisses corresponen al valor central de cada vocal de la frase. Adaptats de Fernández Rei et al. (2005).

Això representa que la interrogativa és uns 7 semitons més alta que l'enunciativa. La línia superior imaginària sobrepasa una mica els 300 Hz en l'enunciativa, mentre que la de la interrogativa arriba als 400 Hz, la qual cosa representa una diferència d'uns 5 semitons. Això significa que la interrogativa se situa en un nivell molt més elevat que l'enunciativa corresponent. D'altra banda, la caiguda des de la tònica final és de 9 semitons per a les paraules planes i de 11,8 semitons per a les agudes i esdrúixoles: un descens considerable.

2.5. COMPARACIÓ DE LES INTERROGATIVES DE LES TRES LLENGÜES

Considerem la comparació de les frases interrogatives integrades per tres accents tonals plans de totes tres llengües en la figura 4.

En el gràfic de la figura 4, s'ha calculat la mitjana de les repeticions de cada informant a les frases *Que no porta la caputxa, el copista?*, *¿La guitarra se toca con paciencia?* i *¿A rapaza xogaba co cadelo?*, preses com a model ja que no hi ha diferències significatives pel que fa al diferent tipus d'accent dels mots. La línia dels zero semitons representa la pròpia mitjana de cada parlant: 211 Hz (català); 273 Hz (espanyol canari); i 311 Hz (gallec). Així, zero semitons és la mitjana de cadascuna de les parlants i les corbes respectives són les diferències en semitons respecte d'aquestes mitjanes per cadascuna de les parlants. El gràfic permet la comparació de totes tres interrogatives perquè s'han estandarditzat els valors en expressar les diferències amb la mitjana en semitons, malgrat ser tres llengües diferents i tres parlants també molt diferents pel que fa a la seva tessitura de veu. Les corbes són un fidel reflex de l'entonació general descrita per a cadascuna de les llengües. Es veu clarament que las diferències s'estableixen tant en la zona prenuclear como en la nuclear, malgrat la coincidència bàsica entre totes tres: el descens final. Els tests de percepció ens diran fins a quin punt pot existir la intercomprensió entre totes tres llengües donades les diferències bàsiques que presenten entre elles.

Atenent al tonema es veu que l'espanyol canari de Tenerife és l'única llengua de totes tres que posseeix un ascens molt marcat en la tònica final, mentre que en les altres dues aquesta síl·laba ja forma part del descens. El català és l'única llengua que comença en un to alt que man-

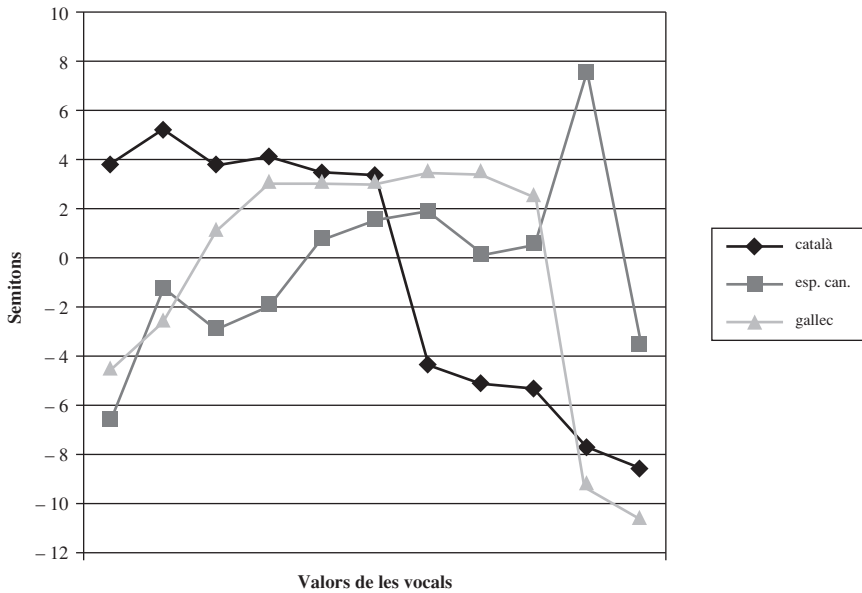

FIGURA 4. Perfil de les tres interrogatives del català, de l'espanyol canari i del gallec.

té fins al segon accent tonal. El gallec i l'espanyol, contràriament, comencen en un to baix i després inicien l'ascens, essent el gallec el que arriba al màxim en la posttònica del primer accent tonal i manté aproximadament el mateix to alt fins al tonema. L'espanyol canari va ascendint progressivament, amb alts i baixos, fins que troba el seu màxim en la tònica del tonema. És evident, per tant, que existeixen diferències entre les tres llengües que es posen de relleu tant en l'inici, com en el cos i en el tonema. L'única coincidència ben visible és la davallada final a totes tres, tot i que el nivell tonal en què es col·loca el final en espanyol canari està significativament per sobre respecte de les altres dues llengües.

3. ESTUDI PERCEPTIU

Tal com s'ha exposat en l'apartat dedicat a la motivació del treball, es pretén avaluar la percepció de les tres poblacions d'oients (la de Barcelona, la de Tenerife i la de Santiago de Compostella) sobre la seva pròpia llengua i sobre les altres. L'avaluació es concreta de dues maneres reflectides en dos tests diferents: en primer lloc, pretenem establir si distingeixen la modalitat, per a la qual cosa les oracions interrogatives objecte d'estudi s'han barrejat amb algunes altres oracions enunciatives de les mateixes característiques de les primeres); i en segon lloc, centrant l'atenció en les interrogatives, cerquem d'esbrinar el grau de familiaritat o estranyesa que cada llengua els produeix.

3.1. CARACTERÍSTIQUES DELS ESTÍMULS

Els estímuls han estat frases sintètiques obtingudes a partir de la síntesi particular que proporciona l'entorn Matlab (utilitzat en tots els treballs emmarcats en el projecte AMPER). Aquesta síntesi conserva les propietats prosòdiques de les oracions (to, durada i intensitat) i prescindeix del seu contingut lèxic. D'aquesta manera, la correcta identificació de la modalitat, per exemple, respon únicament i exclusivament a paràmetres prosòdics i no pas a altres pistes que en una conversa normal s'hi puguin afegir.

3.2. PERFIL DELS OIENTS

Els oients han estat trenta en cadascun dels tres punts de passi dels tests de percepció (Barcelona, Tenerife i Santiago de Compostella). Tots han tingut en comú el fet de ser alumnes universitaris dels primers cursos de la llicenciatura de Filologia. Tots ells també han estat parlants nadius de català (a Barcelona), d'espanyol (a Tenerife) i de gallec (a Santiago de Compostella), concretament de la varietat parlada en la mateixa ciutat o en la seva àrea d'influència, i fills de parlants amb les mateixes característiques lingüístiques.

3.3. CONDICIONS DEL PASSI DELS TESTS DE PERCEPCIÓ

Els dos tests de percepció passats en cadascun dels tres punts d'enquesta es van dur a terme en una o més aules de les facultats de Filologia de les tres universitats implicades amb l'objectiu d'aconseguir una mostra fiable (trenta informants-jutges en cadascuna). Després de respondre unes preguntes sobre la seva llengua materna, la dels seus pares i el seu lloc de residència habitual i de sentir alguns ítems diversos a l'atzar per familiaritzar mínimament l'oïda abans de començar pròpiament els passis dels tests, van sentir cada estímul dues vegades amb una pausa entre ells de dos segons i una pausa de quatre segons entre ítems diferents. El passi dels tests va ser col·lectiu i sense cascs per assemblar-se al màxim possible a les condicions habituals de parla, no òptimes.

Els informants-jutges havien de contestar al primer test si la frase que sentien era enunciativa o interrogativa marcant-ho amb una creu en la plantilla que se'ls va facilitar en la qual apareixien assenyalats el número de cada ítem (que a més a més se'ls anaven cantant en veu alta per tal que no hi pogués haver confusió). Per al segon test, disposaven d'una plantilla amb característiques similars a la primera però, en aquest cas, les opcions de resposta eren múltiples perquè sobre les frases intrerrogatives de totes tres llengües havien de decidir si, respecte de la seva llengua, la frase que sentien era habitual, una mica estranya, molt estranya o decididament impossible.

Tant en un test com en l'altre, estaven obligats a contestar sempre, no podien deixar cap casella en blanc.

3.4. RESULTATS I DISCUSSIÓ

3.4.1. Resultats obtinguts en el primer test de percepció

Anant de qüestions més generals a més particulars veiem que, donades les característiques dels estímuls, els resultats globals d'encerts són força bons a cadascuna de les poblacions: 73,1% a Barcelona, 69,2% a Tenerife i 74,7% a Santiago de Compostella.

Els resultats encertats en percentatges pel que fa a les distincions entre llengües apareixen a la taula 1.

TAULA 1. Percentatges d'encerts en funció de la llengua de l'oient i de l'estímul

		<i>Llengua de l'oient-jutge</i>		
		<i>Català</i>	<i>Espanyol</i>	<i>Gallec</i>
Llengua de l'estímul	Català	68,3	50,0	55,8
	Castellà	68,9	88,9	72,2
	Gallec	81,9	68,6	96,1

En la mostra d'oients catalans, sorprèn el major percentatge d'encerts dels estímuls gal·lecs per sobre dels catalans (els estímuls castellans són reconeguts aproximadament com els del català). La raó la trobem, si recordem la melodia en aquestes dues llengües per a aquests tipus de frases, en la mateixa estructura entonativa però més exagerada en gallec que en català, per la qual cosa es pot entendre que el major salt freqüencial i semitonal és utilitzat per desfer el dubte que la frase pogués provocar.

Els oients de Tenerife reconeixen en primer lloc les frases emeses en la varietat dialectal de la seva pròpia llengua i, en segon lloc, les emeses en gallec, segurament per la mateixa raó adduïda abans pel major salt freqüencial i semitonal que presenten respecte del català.

En gallec les frases més ben reconegudes són les de la seva pròpia llengua (96,1%), a continuació les del castellà i finalment les del català. En aquest cas sembla que resulta més rellevant el fet de conviure les dues llengües cooficials (tot i que la varietat de l'espanyol sotmesa a estudi és la tinerfenya) que la semblança entre dos patrons prosòdics, el gallec i el català.

De totes maneres, si en fixem en la llengua de l'estímul i no en la llengua de l'oient, queda clar que els ítems de cada llengua són més ben reconeguts pels parlants-oients de la llengua en qüestió que pels altres: 68,3% (davant de 50,0% i 55,8%), 88,9% (davant de 68,9% i 72,2%) i 96,1% (davant de 81,9% i 68,6%), respectivament per als estímuls del català, del castellà i del gallec. Des d'aquest punt de vista, els estímuls del català són més ben interpretats pels catalanoparlants seguits dels gallegoparlants i dels castellanoparlants; els estímuls del castellà, pels castellanoparlants seguits dels gallegoparlants i finalment dels catalanoparlants; els del gallec, pels oients gal·lecs en primer lloc, pels catalans en segon lloc, i pels canaris en tercer lloc. Des d'aquest punt de vista, pesen més la semblança melòdica del català i del gallec i el major salt tonal en gallec respecte del català. De totes maneres, val a dir que els estímuls del català són els que obtenen pitjor percentatge de reconeixement en totes tres mostres de parlants. I que els estímuls del castellà obtenen cotes de reconeixement similars entre els oients de Barcelona i de Santiago de Compostela.

Pel que fa a la modalitat de les oracions, els resultats els podem observar a la taula 2.

El fet més important que cal destacar, comú a les poblacions d'oients-jutges de Barcelona i de Tenerife, és el major percentatge d'encerts a les enunciatives respecte de les interrogatives. Donades les característiques del test (la manca d'opció de resposta "no sap/no contesta"), els errors obtinguts en les interrogatives implica que han estat reconegudes com a enunciativ-

TAULA 2. Percentatges d'encerts en funció de la llengua de l'oient, de la llengua de l'estímul i de la modalitat de l'estímul

			<i>Llengua de l'oient-jutge</i>		
			<i>Català</i>	<i>Castellà</i>	<i>Gallec</i>
Llengua de l'estímul	Català	Enunciatives	91,1	96,7	98,9
		Interrogatives	60,7	34,4	45,5
	Castellà	Enunciatives	90,0	96,7	92,2
		Interrogatives	61,9	86,3	65,6
	Gallec	Enunciatives	93,3	96,7	85,6
		Interrogatives	78,1	59,3	99,6

ves, de la qual cosa podem deduir que un tonema descendent, fins i tot en la pròpia llengua, és interpretat en principi com a marca de frase enunciativa; és el cas d'un 39'3% d'oients catalans i d'un 13,7% d'oients castellanoparlants. En el cas dels oients gallecs l'afirmació és vàlida per als estímuls del català i del castellà però no pas per als de la seva pròpia llengua, en què les més ben reconegudes són les interrogatives amb un 99,6%; de totes maneres, la seva percepció de les enunciatives també és molt alta (85,6%).

Novament els oients-jutges catalans reconeixen millor els estímuls interrogatius gallecs que els propis catalans (78,1% davant de 60,7%, respectivament) i reconeixen els estímuls del castellà de manera molt similar als del català. Els oients tinerfenys obtenen el mateix grau d'encerts, un grau altíssim, per a les enunciatives de les tres llengües (96,7%); i, pel que fa a les interrogatives, com era d'esperar, interpreten molt millor les de la seva pròpia llengua que les de les altres i, entre elles, millor les del gallec que les del català, molt més planes davant de les de Santiago de Compostella. Els oients gallecs interpreten millor les enunciatives del català que les del castellà i del gallec, en aquest mateix ordre; pel que fa a les interrogatives, després de les seves pròpies frases reconeixen millor les del castellà que les del català.

Observant els resultats a partir de la llengua de l'estímul i no de l'informant veiem, igual que en la taula anterior, que els estímuls interrogatius de cada llengua són més ben interpretats pels parlants-oients de la mateixa llengua i es desprèn també la major semblança melòdica entre català i gallec i la major facilitat per entendre les interrogatives del gallec davant de les del català a partir del seu salt tonal més acusat.

El fet d'obtenir els pitjors resultats de reconeixement a les interrogatives del català pot ser degut a que la seva configuració tonal és força semblant a la de les seves declaratives (vegeu la figura 1) mentre que les de l'espanyol de Canàries i del gallec són més diferents (vegeu les figures 2 i 3, respectivament). Els estímuls de l'espanyol de Canàries són identificats de manera força semblant per part dels oients catalans i gallecs pel fet que les seves interrogatives són les més diferents de les tres llengües.

El percentatge de no reconeixement de les interrogatives implica que van ser identificades com a declaratives i d'això cal deduir: a) que els oients catalans no distingeixen les seves interrogatives i declaratives tan bé com els canaris i, sobre tot, els gallecs, la qual cosa es podria explicar tenint en compte que la configuració tonemàtica descendent és força similar en totes dues modalitats (vegeu la figura 1); en espanyol canari, en canvi, es diferencien pel mo-

vimient circumflex final de les interrogatives davant del descens no abrupte de les declaratives (vegeu la figura 2), i en el galleg per la caiguda final abrupta de les interrogatives davant la davallada menys brusca de les declaratives (vegeu la figura 3). *b*) que la major diferència entre les declaratives i interrogatives canàries i gallegues i la major proximitat entre les dues modalitats en català podria explicar tanmateix que les interrogatives catalanes siguin confoses amb les declaratives en percentatges molt alts per part de gallegcs (54,5%) i més encara de canaris (65,6%). En canvi, les interrogatives canàries es van confondre amb les declaratives en menys percentatge, tant per part de gallegcs (34,4%) com de catalans (38,1%), i les interrogatives gallegues van ser molt poc confoses per part dels catalans (21,9%) i més pels canaris, tot i que en aquest últim cas el percentatge no és tan alt com en el cas de les catalanes (40,7%).

Anant més al detall, podem avaluar els resultats tenint en compte l'estructura accentual del mot inicial i final de la frase (vegeu les taules 3 i 4, respectivament). Recordem que en la taula 3 les interrogatives estudiades del català només poden començar per paraula plana perquè aquestes frases comporten una dislocació del subjecte al final de l'oració, per la qual cosa queda el verb en posició inicial i, a més a més, del verb només es contempla la possibilitat que sigui pla.

TAULA 3. Percentatges d'encerts en funció de la llengua de l'oient, de la llengua de l'estímul, de la modalitat de l'estímul i de l'estructura accentual del mot inicial de la frase

				<i>Llengua de l'oient-jutge</i>				
				<i>Català</i>	<i>Castellà</i>	<i>Galleg</i>		
Llengua de l'estímul	Català	Enunciatives	Aguda	93,3	100	100		
			Plana	93,3	93,3	100		
			Esdrúixola	86,7	96,7	96,7		
		Interrogatives	Plana	60,7	34,4	41,5		
			Castellà	Enunciatives	Aguda	86,7	96,7	100
					Plana	90,0	96,7	83,3
	Esdrúixola	93,3			96,7	93,3		
	Galleg	Enunciatives	Aguda	90,0	93,3	70		
			Plana	93,3	96,7	93,3		
			Esdrúixola	96,7	100	93,3		
		Interrogatives	Aguda	80,0	56,7	98,9		
			Plana	78,9	55,6	100		
			Esdrúixola	75,6	65,6	100		

TAULA 4. Percentatges d'encerts en funció de la llengua de l'oient, de la llengua de l'estímul, de la modalitat de l'estímul i de l'estructura accentual del mot final de la frase

Llengua de l'estímul	Català	Enunciatives	Aguda	Llengua de l'oient-jutge		
				Català	Castellà	Gallec
	Català	Enunciatives	Aguda	93,3	100	100
			Plana	93,3	93,3	100
			Esdrúixola	86,7	96,7	96,7
		Interrogatives	Aguda	71,1	47,8	51,1
			Plana	67,8	37,8	48,9
			Esdrúixola	43,3	17,8	24,4
	Castellà	Enunciatives	Aguda	86,7	96,7	100
			Plana	90,0	96,7	83,3
			Esdrúixola	93,3	96,7	93,3
		Interrogatives	Aguda	70,0	87,8	51,1
			Plana	76,7	92,2	92,2
			Esdrúixola	38,9	78,9	53,3
Gallec	Enunciatives	Aguda	90,0	93,3	70,0	
		Plana	93,3	96,7	93,3	
		Esdrúixola	96,7	100	93,3	
	Interrogatives	Aguda	82,2	42,2	98,9	
		Plana	76,7	76,7	100	
		Esdrúixola	75,6	58,9	100	

Semblen més rellevants les diferències de reconeixement obtingudes a partir de la distinció del tipus de mot final que no pas de l'inicial perquè en aquest cas no hi ha grans diferències en funció de l'estructura accentual dels mots. Tant en un cas com en l'altre constatem novament el major percentatge d'encerts obtingut en les oracions enunciatives davant de les interrogatives, excepte en el cas dels oients gallecs, que obtenen molt bons resultats en totes dues modalitats, lleugerament més elevats en les interrogatives de la seva pròpia llengua.

Entre els catalanoparlants cal destacar l'escàs percentatge de correcte reconeixement de la modalitat per part dels catalanoparlants en les interrogatives del castellà encapçalades per paraules agudes (47,8% davant del 67,8% i 70% obtingut en les frases encapçalades per paraules planes i esdrúixoles, respectivament). En el cas dels castellanoparlants de Tenerife val la pena destacar el baixíssim nivell de reconeixement de frases catalanes (34,4%) sempre encapçalades per paraula plana, tot i que en aquesta posició no podem contrastar estructures accentuals diferents. Entre aquesta mateixa població obtenim 100% en el reconeixement de frases enunciatives del català encapçalades per paraula aguda i de frases gallegues encapçalades per esdrúixola; de totes maneres la resta de casos de frases enunciatives en qualsevol de les tres llengües no baixa en cap cas del 93,3% d'encerts. Entre els parlants de gallec destaquen

els 100% d'encerts obtinguts per a les enunciatives començades per aguda o plana del català, per a les enunciatives començades per aguda del castellà i per a les interrogatives començades per plana i esdrúixola del gallec. Igual que passava entre els oients canaris, la pitjor cota de reconeixement es produeix en les interrogatives del català (41,5%), encapçalades per mot pla, tot i que és un percentatge superior a l'obtingut a Tenerife. Finalment, cal dir que els oients gal·lecs perceben una mica millor les interrogatives de l'espanyol segons les diferents estructures tonals que els espanyols de Tenerife les del gallec de Santiago. Al marge d'aquests casos, els índexs d'intercomprensió lingüística són molt alts.

Si considerem la paraula final de la frase, observem que en les interrogatives aquest paràmetre sí que té una importància destacada, ja que el percentatge entre els catalanoparlants davalla significativament a les esdrúixoles, especialment en català i castellà: 71,1% 67,8% 43,3% (respectivament a agudes, planes i esdrúixoles del català); 70,0% 76,7% 38,9% (respectivament a agudes, planes i esdrúixoles del castellà) i 82,2% 76,6% 75,6% (respectivament a agudes, planes i esdrúixoles del gallec). Entre els castellanoparlants passa el mateix en els estímuls del català, però no pas en els del gallec en què les frases menys reconegudes són les acabades en aguda: 47,8% 37,8% i 17,8% (respectivament a agudes, planes i esdrúixoles del català) i 42,2% 76,6% 58,9% (respectivament a agudes, planes i esdrúixoles del gallec). Tornem a veure una constant entre aquests oients: els estímuls més ben reconeguts són els de la seva pròpia llengua, i entre els de català i de gallec reconeixen força millor aquests darrers. Destaca l'escassíssim percentatge d'encerts que obtenen en les frases interrogatives del català acabades en mot esdrúixol (17,8%) i els 100% d'encert que obtenen en les enunciatives del català acabades per mot agut i del gallec en oracions començades per paraula esdrúixola. Els parlants de gallec, iguals que els catalans i els canaris, reconeixen pitjor les frases catalanes acabades en esdrúixola, tot i que només sembla destacable en el cas de les interrogatives (24,4%); per als estímuls del castellà destaca en la percepció de les interrogatives el més bon percentatge obtingut si la frase acaba en mot pla que si ho fa en agut o esdrúixol; en les frases emeses en gallec, la diferència en funció de l'estructura accentual del darrer mot de la frase no sembla rellevant.

Si ens mirem la taula a partir de la llengua de l'ítem, podem constatar clarament com els estímuls interrogatius de cada llengua són més ben reconeguts pels parlants-oients de la mateixa llengua, tal com hem anat veient en totes les taules. Les frases del català són més ben reconegudes en la seqüència d'oients: catalans > gal·lecs > canaris; les del castellà de Tenerife: canaris > gal·lecs > catalans, si el mot final és esdrúixol; canaris = gal·lecs > catalans, si és pla; i canaris > catalans > gal·lecs, si és agut; les del gallec: gal·lecs > català > castellà, si el mot final de frase és pla o esdrúixol; i gal·lecs > català = castellà, si és agut.

Els índexs de reconeixement de les interrogatives catalanes segueixen essent molt baixos per part dels oients espanyols i gal·lecs, però cal destacar més particularment el fet que els finals esdrúixols són els més mal reconeguts, fins i tot pels propis oients de Barcelona. Aquest fet és més significatiu encara si considerem que són també les interrogatives espanyoles amb final esdrúixol les més mal reconegudes per part d'oients catalans i gal·lecs i que les interrogatives gal·legues amb idèntic final són, juntament amb les agudes, les més mal reconegudes per part dels espanyols de Canàries, no així dels catalano-parlants que, com ja hem destacat, reconeixen molt bé les interrogatives gal·legues. Aquest pitjor reconeixement de les interrogatives amb final esdrúixol s'entén si considerem que a totes tres llengües és l'estructura accentual menys freqüent. Pel contrari, les interrogatives espanyoles amb final pla presenten els índexs de reconeixement més alts per part de tots tres grups de parlants, la qual cosa no és estranya si tenim en compte que aquesta última estructura accentual és la més freqüent en espanyol.

La dificultat més gran per reconèixer els finals esdrúixols es corrobora si considerem les frases pitjor reconegudes a cada grup de parlants-oïents. Les oracions pitjor reconegudes quant a modalitat pels oïents catalanoparlants són: *¿La cítara se toca con pánico?* (26,7%), *¿La guitarra se toca con pánico?* (43,0%), *¿El saxofón se toca con pánico?* (46,7%), *Que no porta el passaport la crítica?* (36,7%), *Que no porta la caputxa la crítica?* (43,3%). Per als castellanoparlants són les següents: *Que no porta el passaport la crítica?* (10,0%), *¿A rapaza xogaba co dálmata?* (36,0%), *Que no porta la caputxa la crítica?* (26,7%), *Que no ocupa la càtedra el copista?* (10,0%), *Que no ocupa la càtedra la crítica?* (16,7%). El oïents gallecs obtenen pitjors percentatges de reconeixement en les frases: *Que no porta la caputxa la crítica?* (6,7%), *Que no porta el passaport la crítica?* (23,3%) i *Que no porta la caputxa el copista?* (30,0%). En general, observem que les oracions amb pitjor reconeixement en totes tres llengües són les que acaben en mot esdrúixol, un tipus accentual de paraula de menys ús en les llengües que els patrons agut i pla. També veiem que entre els oïents catalans cap de les frases escassament reconegudes és gallega; que entre els castellanoparlants i els gallecparlants cap d'elles és de la seva pròpia llengua.

3.4.2. Resultats obtinguts en el segon test de percepció

L'estudi dels resultats obtinguts de manera global indiquen que la percepció de frases emeses en unes condicions poc "habituals" en situacions comunicatives quotidianes és força bona, ja que un 64,4% dels enquestats a Barcelona les assenyalen com a frases normals o només una mica estranyes; a Tenerife, un 65,1% i a Santiago de Compostela, un 62,1%. Els nivells de consideració "impossible" són força baixos, se situen voltant al 10% en cadascun dels punts d'enquesta: 10,0%, 11,9% i 12,6%, respectivament a Barcelona, Tenerife i Santiago de Compostella.

Tenint en compte la llengua de l'estímul a més de la llengua dels enquestats els resultats són els que apareixen a la taula 5.

TAULA 5. Consideració del grau de normalitat dels estímuls en funció de la llengua de l'estímul i de la llengua de l'oïent

		Llengua de l'oïent-jutge											
		Català				Castellà				Gallec			
		Nor	Poc	Molt	Imp	Nor	Poc	Molt	Imp	Nor	Poc	Molt	Imp
Llengua de l'estímul	Català	54,1	25,9	14,4	5,6	15,6	33,0	30,4	21,1	21,1	34,1	34,4	10,4
	Castellà	24,4	26,7	34,1	14,8	66,7	15,9	11,5	5,9	18,9	24,8	31,5	24,8
	Gallec	22,2	40,0	28,1	9,6	21,1	43,0	27,4	8,5	54,8	32,6	10,0	2,6

Es desprenen de la taula 5 diversos comentaris interessants. Pel que fa als oïents-jutges catalans veiem que el percentatge més gran obtingut en una casella (54,1%) se situa en la consideració de frases normals per als estímuls del català i que entre els estímuls d'aquesta llengua el percentatge va baixant a mesura que augmenta el nivell d'estranyesa fins que a la consideració de frases impossibles només s'obté un percentatge del 5'6%. Conjuntament, entre la consideració de frases normals i de frases una mica estranyes s'obté un 80,0%. Sobre els estímuls del castellà el percentatge més alt se situa en les frases interpretades com a molt estranyes

(34,1%), tot i que el conjunt de frases interpretades com a normals o una mica estranyes sumen un 51,1% dels casos, i gairebé es triplica el percentatge de consideració “impossible” respecte als ítems catalans (14,8%). Entre les frases del gallec el percentatge major se situa a les frases “una mica estranyes” (40,0%) i el percentatge d’impossibilitat (9,6%) queda entre el nivell obtingut per a frases de la pròpia llengua i frases del castellà.

Entre els oients canaris es constata el mateix que succeeix entre els oients catalans: el percentatge més alt en la identificació dels ítems del test s’obté en la consideració de “normal” per a les frases emeses en castellà (66,7%). En la resta d’oracions emeses en aquesta llengua el percentatge davalla progressivament a mesura que augmenta el nivell d’estranyesa fins que només un 5,9% de les frases son considerades impossibles. Globalment, s’obté un 82,6% de classificació normal i una mica estranya per als ítems del castellà; per als del català aquest percentatge és del 48,5%, i per al gallec, del 64,1%. En aquestes dues llengües el percentatge més alt se situa en la consideració de frases una mica estranyes. Els nivells d’impossibilitat que troben els oients castellanoparlants són del 21,1% per als ítems del català i del 8,5% per als del gallec. Coherentment amb els resultats del primer test de percepció, observem que l’interval semitonal més ampli en gallec que en català és interpretat amb major facilitat com a frase interrogativa més habitual.

Els oients gallecs també interpreten com a normals la majoria dels ítems emesos en la seva llengua (54,8%) i el percentatge va baixant a mesura que el nivell d’estranyesa augmenta (32,6%, 10,0%) fins a assolir un 2,6% de consideració impossible en aquestes frases, el nivell més baix en la valoració que tots tres grups d’informants fan de les emissions en les seves pròpies llengües. Ajuntant la valoració “normal” amb la d’“una mica estrany” consideren un 87,4% de les frases gallegues, davant d’un 55% de les catalanes i d’un 43,7% de les castellanes. Com és esperable, els sembla més habitual un patró melòdic més semblant al seu propi (el català) que un altre més allunyat (el castellà).

Considerant la taula 5 de resultats a partir de la llengua de l’estímul veiem que la consideració “normal” dels estímuls del català decreix entre les poblacions de Barcelona, Santiago de Compostel·la i Tenerife en la següent mesura: 54,1%-21,1%-15,6%; la dels estímuls del castellà: 66,7%-24,4%-18,9%, respectivament a Tenerife, Barcelona i Santiago de Compostel·la; la dels estímuls gallegos: 54,8%-22,2%-21,1%, respectivament a Santiago de Compostel·la, Barcelona i Tenerife. Els nivells d’“impossibilitat” augmenten en la mateixa línia, excepte en la consideració dels estímuls gallegos per part dels oients de Barcelona i Tenerife, però en aquest cas els valors són molt semblants.

Es veu, per tant, que cada grup d’oients identifica com a més habituals, “normals”, els estímuls de la seva pròpia llengua. Fixant-nos en els nivells de valoració “impossible”, veiem que els oients castellanoparlants troben més casos de frases interrogatives impossibles entre les catalanes; i els catalanoparlants i els gallecparlants, entre les canàries. Tot plegat sembla prou lògic: es reconeixen millor els patrons semblants (catalans i gallegos), i entre els diferents, aquells més exagerats (els gallegos). Els catalans reconeixen les interrogatives del gallec com a “normals” o “una mica estranyes” en un percentatge major (62,2%) que el de les Canàries (51,1%) i el mateix succeeix a la inversa, és a dir, els gallegos reconeixen les frases catalanes com a “normals” o “una mica estranyes” en un percentatge major (55,2%) que el de les Canàries (43,7%), la qual cosa torna a indicar que aquestes dues llengües s’identifiquen millor entre sí. Els oients canaris, per la seva banda, reconeixen les frases gallegues com a “normals” o “una mica estranyes” en un percentatge major (64,1%) que el de les catalanes (48,6%).

Els resultats, tenint en compte a més a més el tipus accentual de mot inicial i final de frases, es poden analitzar partint de les taules 6 i 7, en les quals A indica aguda; P, plana; i E, esdrúixola.

TAULA 6. Consideració del grau de normalitat dels estímuls en funció de la llengua de l'estímul, de la llengua de l'oient i del tipus accentual del mot inicial de frase

		Llengua de l'oient-jutge													
		Català				Castellà				Gallec					
		Nor	Poc	Molt	Imp	Nor	Poc	Molt	Imp	Nor	Poc	Molt	Imp		
Llengua de l'estímul	Cat.	P	54,1	25,9	14,4	5,6	15,6	33,0	30,4	21,1	21,1	34,1	34,4	10,4	
		Cast.	A	15,6	18,9	44,4	21,1	60,0	20,0	12,2	7,8	17,8	25,6	28,9	27,8
			P	23,3	31,1	32,2	13,3	64,4	20,0	10,0	5,6	13,3	22,2	37,8	26,7
	E		34,4	30,0	25,6	10,0	75,6	7,8	12,2	4,4	25,6	26,7	27,8	20,0	
	Gall.	A	27,8	32,2	27,8	12,2	15,6	52,2	26,7	5,6	52,2	33,3	8,9	5,6	
		P	27,8	41,1	21,1	10,0	28,9	40,0	23,3	7,8	60,0	28,9	11,1	—	
		E	11,1	46,7	35,6	6,7	18,9	36,7	32,2	12,2	52,2	35,6	10,0	2,2	

TAULA 7. Consideració del grau de normalitat dels estímuls en funció de la llengua de l'estímul, de la llengua de l'oient i del tipus accentual del mot final de frase

		Llengua de l'oient-jutge													
		Català				Castellà				Gallec					
		Nor	Poc	Molt	Imp	Nor	Poc	Molt	Imp	Nor	Poc	Molt	Imp		
Llengua de l'estímul	Cat.	A	72,2	17,8	5,6	4,4	20,0	35,6	27,8	16,7	23,3	36,7	35,6	4,4	
		Gall.	P	44,4	32,2	18,9	4,4	13,3	34,4	30,0	22,2	23,3	37,8	27,8	11,1
			E	45,6	27,8	18,9	7,8	13,3	28,9	33,3	24,4	16,7	27,8	40,0	15,6
	Cast.		A	25,6	23,3	31,1	20,0	55,6	14,4	18,9	11,1	17,8	22,2	31,1	28,9
		P	31,1	32,2	30,0	6,7	86,7	7,8	4,4	1,1	22,2	23,3	28,9	25,6	
		E	16,7	24,4	41,1	17,8	57,8	25,6	11,1	5,6	16,7	28,9	34,4	20,0	
	Gall.	A	23,3	41,1	28,9	6,7	16,7	43,3	27,8	12,2	50,0	37,8	10,0	2,2	
		P	23,3	35,6	30,0	11,1	32,2	40,0	22,2	5,6	56,7	26,7	14,4	2,2	
		E	20,0	43,3	25,6	11,1	14,4	45,6	32,2	7,8	57,8	33,3	5,6	3,3	

Constatem novament en aquestes taules que, quan la llengua de cada grup d'informants-jutges coincideix amb la llengua dels estímuls, els percentatges de consideració "normal" augmenten, independentment de amb quin tipus accentual de mot comencen o acaben les frases, i disminueixen els d'impossibilitat respecte als ítems emesos en les altres llengües.

Els oients catalans i gallecs perceben com a més "normals" les frases espanyoles que s'inicien amb mot esdrúixol; en canvi, per als catalans les oracions gallegues amb començament esdrúixol són les menys identificades com a "normals". Els oients gallecs i canaris consideren que les oracions catalanes amb començament pla són "una mica estranyes" o "molt estranyes", mentre que per als canaris aquest és, precisament, l'inici més normal en

sentir el gallec, sens dubte per la familiaritat que tenen amb aquesta estructura en la seva pròpia llengua.

Veiem també en les taules 6 i 7 que en els estímuls que corresponen a la pròpia llengua de l'informant pesa més perceptivament el tipus accentual del mot final de la frase que el del mot inicial a jutjar pels percentatges, en general, més alts obtinguts en la consideració de normalitat dels ítems. En relació amb això, la major part de les frases considerades normals pels catalanoparlants són les acabades amb mot agut (72,2%); pels castellanoparlants són les acabades en mot pla (86,7%); pels gallecparlants, les acabades en mot esdrúixol (57,8%). En aquests casos els nivells d'impossibilitat baixen força: 4,4%, 1,1% i 3,3%, respectivament.

Els oients de Barcelona reconeixen les interrogatives del castellà com a més normals si acaben en paraula plana (31,1%); en aquest cas, a més a més, el nivell de consideració impossible és només d'un 6,7%; les del gallec, si acaben en mot agut (23,3%). Les frases gallegues acabades en paraula plana obtenen igualment un 23,3% de consideració "normal" entre els jutges catalans però en aquest cas el nivell de consideració impossible és d'un 11,1%, davant d'un 6,7% en el cas anterior. Les frases del castellà considerades impossibles en major mesura per aquests informants són les que acaben en paraula aguda. Sobre les oracions emeses en la seva pròpia llengua, els oients de Barcelona reconeixen com a més habituals les acabades en mot agut.

Els informants tinerfenys reconeixen com a més habituals les frases catalanes que acaben en paraula aguda i les gallegues acabades en paraula plana (pel percentatge més alt obtingut en la consideració "normal" i "poc estranya" i pel percentatge més baix en la consideració "impossible"). També les frases de l'espanyol de Canàries acabades en paraula plana són les que consideren en aquesta llengua més habituals.

Els parlants-oients de Santiago de Compostela obtenen més percentatges de valoració "normal" i menys d'"impossible" per a les oracions del català acabades en aguda; i per a les del castellà, les acabades en plana, tot i que en aquest cas el nivell de consideració "impossible" augmenta lleugerament respecte a les acabades en esdrúixola. En la seva pròpia llengua, tots tres finals presenten percentatges de normalitat prou igualats.

L'anàlisi de la taula 7 a partir de la llengua de l'estímul indica que les frases catalanes acabades en mot agut es reconeixen com a normals en la següent mesura: 72,2% entre els catalanoparlants, 23,3% entre els gallegoparlants i 20,0% entre els castellanoparlants; les frases canàries acabades en mot pla: 86,7% entre els castellanoparlants, 31,1% entre els catalanoparlants i 22,2% entre els gallecparlants; les acabades en esdrúixola del gallec: 57,8% entre els oients de Santiago de Compostela, 20,0% entre els de Barcelona i 14,4% entre els de Tenerife.

Finalment, pel que fa als ítems més ben reconeguts en cada grup d'informants-jutges, tenint en compte el percentatge de consideració "normal" destaquen els següents per als informants catalanoparlants: *Que no porta el passaport el capità?* (83,3%), *Que no porta la caputxa el capità?* (76,7%) i *Que no ocupa la càtedra la crítica?* (66,7%); per als informants castellanoparlants: *¿La cítara se toca con paciencia?* (96,7%), *¿El saxofón se toca con paciencia?* (76,7%), *¿La guitarra se toca con paciencia?* (86,7%); per als informants gallegoparlants: *¿O cazador xogaba co dálmata?* (63,3%), *¿O pícaro xobaga co cadelo?* (63,3%) i *¿A rapaza xogaba co dálmata?* (63,3%). Cada grup d'informants reconeix com a més habituals frases emeses en la seva pròpia llengua, tot i la dificultat que presentaven els ítems, i també les frases en què el percentatge de valoració "impossible" és zero a cada grup d'informants correspon a frases emeses en la seva pròpia llengua.

4. CONCLUSIONS

Dels resultats i la discussió exposats en el capítol anterior es desprenen les següents conclusions finals:

1. Hi ha diferències acústiques entre els tipus interrogatius de cadascuna de les llengües estudiades, tot i que comparteixen un final de frase descendent, que són prou significatives perquè cada persona reconegui com a més “normals” les frases en la seva pròpia llengua que en les altres.

2. El fet de presentar les interrogatives gallegues un patró com el del català però amb una caiguda d'F0 més acusada ajuda en el reconeixement de la modalitat per part dels informants catalanoparlants de Barcelona ja que, curiosament, el percentatge d'encerts és més alt en aquest cas que en el de les frases de la seva pròpia llengua.

3. Tot i obtenir reconeixement de la modalitat força bo en general, els percentatges de correcta identificació de les enunciatives són superiors en tots tres grups d'informants-jutges, la qual cosa vol dir que un final descendent en primer lloc s'associa a una entonació declarativa.

4. Les frases interrogatives més mal identificades pels informants castellanoparlants de Tenerife han estat les del català, la qual cosa indica que un salt tonal més marcat, com passa en gallec, és interpretat encertadament com a frase interrogativa.

5. Sembla que els oients tenen més facilitat per reconèixer la modalitat i també el grau de “normalitat” de les oracions a partir del seu mot final que de l'inicial.

6. Els oients catalanoparlants de Barcelona reconeixen millor la modalitat i la normalitat de les interrogatives de la seva pròpia llengua si acaben en mot agut, i pitjor si acaben en esdrúixol; als castellanoparlants de Tenerife, si acaben en paraula plana (l'estructura accentual més freqüent en aquesta llengua), i més difícil, si acaben en esdrúixola; als de Santiago de Copostella els resulta més fàcil si acaben en esdrúixola, però no hi ha grans diferències pel tipus d'estructura accentual del mot.

7. Finalment, la conclusió més important indica que tot i que cada grup de parlants identifica millor les frases de la seva modalitat lingüística, els bons resultats, en general, obtinguts en les altres modalitats fan pensar que la intercompresió és prou bona entre aquestes tres llengües romàniques; fins i tot tenint en compte que les frases sintètiques sense contingut lèxic són més difícils de reconèixer que les frases naturals completes.

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1994): *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- BONET, Eulàlia (1984): *Aproximació a l'entonació del català*, Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, tesi de llicenciatura.
- BONET, Eulàlia (1986): «L'entonació de les formes interrogatives en barceloní», *Els Marges* 33, 103-117.
- CARRERA SABATÉ, Josefina / Carles VAN OOSTERZEE / Ana Maria FERNÁNDEZ PLANAS / Lourdes ROMERA BARRIOS / Janina ESPUNY MONSERRAT / Eugenio MARTÍNEZ CELDRÁN (2004): «Les

- interrogatives al *tortosí* i al *lleidatà*. Un element diferenciador de subdialectes», *Estudios de fonética experimental XIII*, Barcelona: Laboratori de Fonètica UB, 157-179.
- CARRIL, Ramon B. (1973): «Miscelánea. Notas de entonación gallega», *Revista de Filología Española LVI*, cadernos 1º e 2º, 95-101.
- CONTINI, Michel (1992): «Vers une géoprosodie», *Nazioarteko Dialektologia Biltzarra Agiriak*, Bilbao: Publ. Real Academia de la Lengua Vasca, 83-109.
- CONTINI, Michel / Jean-Pierre Lai / Antonio ROMANO / Stefania ROULLET (en prensa): «Vers un Atlas prosodique parlante des variétés romanes», *Mélanges en honneur de X. Ravier*.
- Contini, Michel / Jean-Pierre LAI / Antonio ROMANO / Stefania ROULLET / Lurdes de Castro MOUTINHO / Rosa Lúcia COIMBRA / Urbana P. BENDIHA / Suzana S. RUIVO (2002): «Un Projet d'Atlas Multimédia Prosodique de l'Espace Roman» dins B.Bel / I.Marlien (eds.): *Proceedings of the Speech Prosody 2002 Conference, 11-13 Abril 2002, Aix-en-Provence*: Laboratoire Parole et Langage, 227-230.
- DORTA, Josefa (1996): «Focalización y tendencias prosódicas en la entonación canaria», *Actas del XI Congreso Internacional de la Asociación de Lingüística y Filología de la América Latina (ALFAL)*, II, Las Palmas de Gran Canaria: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, 201-217.
- DORTA, Josefa (2000): «Entonación hispánica: interrogativas no pronominales vs. pronominales», *Lingüística Española Actual XXII*, 1, 51-76.
- DORTA, Josefa / Beatriz HERNÁNDEZ (2001): «La dirección de la Frecuencia Fundamental (F0) en la subordinación: oraciones condicionales con *si*», *Revista de Filología de la Universidad de La Laguna*, 19, 125-141.
- DORTA, Josefa / Beatriz HERNÁNDEZ (2005a): «Acento y entonación: interrogativas vs declarativas SVO sin expansión en Canarias», *RILL*, n. 6, p. 85-108.
- DORTA, Josefa / Beatriz HERNÁNDEZ (2005b): «Análisis prosódico de un corpus de habla experimental: interrogativas absolutas con expansión en el objeto vs sin expansión» *Estudios de Fonética Experimental*, Barcelona: Laboratori de Fonètica de la Universitat de Barcelona, vol. XIV, pp. 67-123.
- DORTA, Josefa (en prensa): «La entonación de la interrogación simple en zonas rurales de Canarias: Gran Canaria y La Gomera», *Actas del VI Congreso de Lingüística General*, Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela, 2004.
- DORTA, Josefa / Beatriz HERNÁNDEZ (2005): «Intonation et accent dans le cadre de AMPER: déclaratives vs interrogatives sans expansion en Tenerife et Gran Canaria», *Géolinguistique. Hors série, AMPER*, Grenoble: Centre de Dialectologie, Université Stendhal-Grenoble 3, 187-215.
- DORTA, Josefa / Beatriz HERNÁNDEZ (2004): «Prosodia de las oraciones SVO declarativas e interrogativas en el español de tenerife», *Estudios de Fonética Experimental XIII*, Barcelona: Laboratori de Fonètica de la Universitat de Barcelona, 225-273.
- DORTA, Josefa / Beatriz HERNÁNDEZ / María Ignacia TORRES (2003): «Análisis de la melodía: oraciones simples vs. compuestas», *Estudios de Fonética Experimental XII*, Barcelona, Laboratori de Fonètica de la Universitat de Barcelona, 11-59.
- DORTA, Josefa / María Ignacia TORRES (2001): «Entonación global: la dirección de la F0 en la coordinación», *Revista de Filología de la Universidad de La Laguna*, 19, 143-155.
- ESTEBAS VILAPLANA, Eva (2000): *The use and realisation of accentual focus in Central Catalan with a comparison to English*, Londres: University College London, tesi doctoral.
- FERNÁNDEZ PLANAS, Ana Maria (2005): «Aspectos generales acerca del proyecto AMPER en España», *Estudios de fonética experimental XIV*, Barcelona: Laboratori de Fonètica UB.

- FERNÁNDEZ PLANAS, Ana Maria / Eugenio MARTÍNEZ CELDRÁN / Josefina CARRERA SABATÉ / Carles VAN OOSTERZEE / Valeria SALCIOLI GUIDI / Joan CASTELLVÍ VIVES / Dorota SZMIDT SIERYKOW (2004): «Interrogatives absolutes al *barceloní* i al *tarragoní*. (Estudi contrastiu)», *Estudios de fonética experimental*, XIII Barcelona: Laboratori de Fonètica UB, 129-155.
- FERNÁNDEZ PLANAS, Ana Maria / Eugenio MARTÍNEZ CELDRÁN / Carles VAN OOSTERZEE / Valeria SALCIOLI GUIDI / Joan CASTELLVÍ VIVES / Dorota SZMIDT SIERYKOW (en prensa): «Proyecto AMPER: estudio contrastivo de frases interrogativas sin expansión del *barceloní* y del *tarragoní*», *Actas del VI Congreso de Lingüística General*, 3-7 de maig de 2004, Universidade de Santiago de Compostela.
- FERNÁNDEZ PLANAS, Ana Maria / Eugenio MARTÍNEZ CELDRÁN (en prensa): «El proyecto AMPER en España», comunicació presentada al XXXIII Simposio de la Sociedad Española de Lingüística, Girona, 16-19 de desembre de 2003, el resum apareixerà a *Revista Española de Lingüística*, 34, 1.
- FERNÁNDEZ REI, Elisa (1997): «Contribución ó estudio da entoación das cláusulas interrogativas (totais e parciais) en galego», a Fernández Salgado, B. (ed.): *Actas do IV Congreso da Asociación Internacional de Estudos Galegos*, I, Oxford: Oxford Centre for Galician Studies, 241-253.
- FERNÁNDEZ REI, Elisa (1995): *Aproximación á entoación dos enunciados interrogativos en galego. Estudio Acústico*, memòria de Llicenciatura, Universidade de Santiago (inèdita).
- FERNÁNDEZ REI, Elisa / Manuel GONZÁLEZ / Luís XUNCAL / Maruxa CAAMAÑO (2005): «Achega á entonación dunha fala do centro de Galicia. Contribución para o *Atlas Multimèdia Prosodique de L'Espace Roman*», *Géolinguistique. Hors série 3, AMPER*, Grenoble: Centre de Dialectologie, Université Stendhal Grenoble 3, 87-102.
- FERNÁNDEZ REI, Elisa / Ana ESCOURIDO / Maruxa CAAMAÑO / Luís XUNCAL (2005): «A entoación dunha fala de Santiago: fronteira prosódica entre suxeito e predicado», *Estudios de Fonética Experimental XIV*, Barcelona: Laboratori de Fonètica UB, vol. XIV, p. 141-165.
- GARCÍA RIVERÓN, Raquel (1996): *Aspectos de la entonación hispánica. T II Análisis acústico de muestras del español de Cuba*, Cáceres: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Extremadura.
- GARRIDO ALMIÑANA, Juan María (1991): *Modelización de patrones melódicos del español para la síntesis y el reconocimiento de habla*, Barcelona: Departament de Filologia Espanyola, Universitat Autònoma de Barcelona.
- GARRIDO ALMIÑANA, Juan María (1996): *Modelling Spanish Intonation for Text-to-Speech Applications*, Barcelona: Departament de Filologia Espanyola, Universitat Autònoma de Barcelona, tesi doctoral.
- HERNÁNDEZ DÍAZ, Beatriz (en prensa): «La entonación de las declarativas simples en zonas rurales de Canarias: La Gomera y Gran Canaria», *Actas del VI Congreso de Lingüística General*, Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela, 2004.
- MARTÍNEZ CELDRÁN, Eugenio / Ana Maria FERNÁNDEZ PLANAS (2005): «Estudio metodoloxía acerca de la obtención del corpus fijo en el proyecto AMPER», *Estudios de fonética experimental XIV*. Barcelona: Laboratori de Fonètica UB.
- MARTÍNEZ CELDRÁN, Eugenio / Ana Maria FERNÁNDEZ PLANAS / Valeria SALCIOLI GUIDI / Josefina CARRERA SABATÉ / Janina ESPUNY (2005): «Approche de la prosodie du dialecte de Barcelona», *Géolinguistique, Hors série 3, AMPER*, Grenoble: Centre de Dialectologie, Université Stendhal Grenoble 3, 153-175.
- MARTÍNEZ CELDRÁN, Eugenio; Ana Maria FERNÁNDEZ PLANAS / Josefina CARRERA SABATÉ / Janina ESPUNY MONSERRAT (2005): «Approche à la carte prosodique dialectale de la langue ca-

- talane en Catalogne», *Géolinguistique, Hors série 3, AMPER*, Grenoble: Centre de Dialectologie, Université Stendhal Grenoble 3, 103-152.
- MASCARÓ PONS, Jaume (1986): «Introducció a l'entonació dialectal catalana», *Randa 22*, 5-38.
- MOUTINHO, Lurdes de Castro / Rosa Lídia COIMBRA / Suzana S. RUIVO / Urbana P. BENDIHA (2001): «Project d'Atlas Prosodique Multimédia des Variétés Romanes» *Travaux de L'Institut de Phonetique de Strasbourg (TIPS)*, 31, 61-70.
- NAVARRO TOMÁS, Tomás (1948): *El español de Puerto Rico* (contribución a la geografía lingüística hispanoamericana), Universidad de Puerto Rico.
- PAYÀ, Marta (2002): «Incidental Clauses in Spoken Catalan: Prosodic Characteristics and Pragmatic Function» dins Bel, B. / Marlien, I. (ed.): *Proceedings of Speech Prosody 2002 Conference*, Aix-en-Provence: Laboratoire Parole et Langage, 559-562.
- PAYRATÓ, Lluís (2002): «L'enunciació i la modalitat oracional», dins J. Solà et al. (ed.): *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Edicions 62, 1149-1220.
- PRADILLA, Miquel Àngel / Pilar PRIETO, (2002): «Entonación dialectal catalana: la interrogación absoluta neutra en catalán central y en tortosino», *Actas del II Congreso de Fonética Experimental*, Sevilla, Universitat de Sevilla, 291-295.
- PRIETO, Pilar (1995): «Aproximació als contorns entonatius del català central», *Caplletra 19*, 161-186.
- PRIETO, Pilar (1998): «L'entonació dialectal del català: el cas de les frases interrogatives absolutes» dins A. Bover / M.-R. Lloret / M. Vidal-Tibbits (ed): *Actes del Novè Colloqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica*, Barcelona: PAM, 347-377.
- PRIETO, Pilar (2002a): «Entonació» dins J. Solà et al. (eds.): *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Edicions 62, 393-462.
- PRIETO, Pilar (2002b): *Entonació: Models, teoria, mètodes*, Barcelona: Ariel.
- PRIETO, Pilar (ed.) (2003): *Teorías de la entonación*, Barcelona: Ariel.
- QUILIS, Antonio (1981): *Fonética Acústica de la Lengua Española*, Madrid: Gredos.
- QUILIS, Antonio (1985): «Entonación dialectal hispánica», *Lingüística Española Actual VII*, 145-190.
- QUILIS, Antonio (1989): «La entonación de Gran Canaria en el marco de la entonación española», *Lingüística Española Actual XI*, 55-87.
- RECASENS, Daniel (1977): «Aproximació a les cadències tonals del català», *Anuario de Filología 3*, 509-516.
- ROMANO, Antonio / Jean-Pierre LAI / Stefania ROULLET (2005): «La méthodologie AMPER», *Géolinguistique. Hors série n. 3, AMPER*, Grenoble: Centre de Dialectologie, Université Stendhal-Grenoble 3, 1-5.
- ROMANO, Antonio (2001): «Un projet d'Atlas multimédia de l'espace roman (AMPER)», *Actas del XXIII Congreso Internacional de Lingüística y Filología Románica*, Salamanca: Universitat de Salamanca.
- SALCIOLI GUIDI, Valeria (1988a): «Estudio fonético-experimental de la entonación interrogativa catalana», *Estudios de Fonética Experimental III*, Barcelona: Laboratori de Fonètica, Universitat de Barcelona, 37-70.
- SALCIOLI GUIDI, Valeria (1988b): *La entonación: estudio fonético-experimental de la entonación interrogativa catalana*, Barcelona: Universitat de Barcelona, tesi doctoral inèdita.
- SOBRINO PÉREZ, María dos ANXOS (1997): *A entoación do galego do Baixo Miño. Aproximación descritiva*, memòria de llicenciatura, Santiago de Compostela: Universidade de Santiago (inèdita).
- SOBRINO PÉREZ, María dos ANXOS (1999): «A entoación do galego do Baixo Miño. Aproximación descritiva», *Cadernos de Lingua*, 20, 97-125.

- SOSA, Juan Manuel (1999): *La entonación del español. Su estructura fónica, variabilidad y dialectología*, Madrid: Cátedra.
- TOLEDO, Guillermo Andrés (1988): *El ritmo en español*, Gredos: Madrid.
- TORRES, María Ignacia (2000): «Oraciones cortas vs. oraciones largas: diferencias en el patrón entonativo», *Revista de Filología de la Universidad de La Laguna*, 18, 383-397.
- VAN OOSTERZEE, Carles / Ana Maria FERNÁNDEZ PLANAS / Lourdes ROMERA BARRIOS / Josefina CARRERA SABATÉ / Janina ESPUNY MONSERRAT / Eugenio MARTÍNEZ CELDRÁN (en premsa): «Proyecto AMPER: estudio contrastivo de frases interrogativas sin expansión en *tortosí* y en *lleidatà*», *Actes del VI Congrés de Lingüística General*, 3-7 de maig de 2004, Universitat de Santiago de Compostela.
- VIRGILI BLANQUET, Valentina (1971): «Notas sobre entonación catalana», *Archivum XXI*, 359-377.

RESUM

L'estudi se centra en les oracions interrogatives del català parlat a Barcelona, de l'espanyol de Canàries parlat a Tenerife i el galleg parlat a Santiago de Compostella. Després d'una breu descripció acústica de la melodia de cada llengua, les frases que constitueixen el corpus (frases de tres accents tonals cadascuna) se sotmeten a tests perceptius després de ser sintetitzades i de ser eliminat el seu contingut lèxic que es presenta a oients de tots tres punts d'enquesta. Els resultats indiquen que, tot i que cada grup d'oients reconeix amb més facilitat i interpreta com a més «normals» les frases que corresponen a la seva varietat lingüística, la intercomprensió entre els parlants de les llengües romàniques estudiades és prou bona.

MOTS CLAU: AMPER, melodia, síntesi de veu, percepció, intercomprensió lingüística.

ABSTRACT

This paper presents a study of interrogative sentences in the Catalan of Barcelona, the Spanish of Tenerife in the Canary Islands, and the Galician spoken in Santiago de Compostela. After a brief acoustic description of the melody used in each language variety, the results of perception tests carried out with subjects from the three areas of study on the sentences in the corpus (each containing three pitch accents) are given, the sentences first having been synthesized and stripped of their lexical content. The results show that, although each group of subjects recognize more easily and consider more "normal" the sentences from their own linguistic variety, mutual intelligibility among speakers of the Romance varieties studied is good.

KEY WORDS: AMPER, melody, voice synthesis, perception, mutual intelligibility

7. ANNEX

<i>Frases del català</i>	<i>Frases de l'espanyol de Canàries</i>	<i>Frases del gallec</i>
Que no porta la caputxa, el capità?	¿El saxofón se toca con obsesión?	¿O cazador xogaba co capitán?
Que no porta la caputxa, el copista?	¿El saxofón se toca con pánico?	¿O cazador xogaba co dálmata?
Que no porta la caputxa, la crítica?	¿El saxofón se toca con paciencia?	¿O cazador xogaba co cadelo?
Que no porta el passaport, el capità?	¿La cítara se toca con obsesión?	¿O pícaro xogaba co capitán?
Que no porta el passaport, el copista?	¿La cítara se toca con pánico?	¿O pícaro xogaba co dálmata?
Que no ocupa la càtedra, el capità?	¿La cítara se toca con paciencia?	¿O pícaro xogaba co cadelo?
Que no ocupa la càtedra, el copista?	¿La guitarra se toca con obsesión?	¿A rapaza xogaba co capitán?
Que no ocupa la càtedra, la crítica?	¿La guitarra se toca con pánico?	¿A rapaza xogaba co dálmata?
El capità no porta el passaport	¿La guitarra se toca con paciencia?	¿A rapaza xogaba co cadelo?
El copista no porta la caputxa	El saxofón se toca con obsesión	O cazador xogaba co capitán
La crítica no ocupa la càtedra	La cítara se toca con pánico	O pícaro xogaba co dálmata
	La guitarra se toca con paciencia	O rapaza xogaba co cadelo